GRIGORE ANTIPA ŞI ION CIUREA, PERSONALITĂȚI MARCANTE ALE IHTIOLOGIEI ŞI IHTIOPATOLOGIEI ROMÂNEŞTI ŞI MONDIALE

Dumitru CURCĂ[1]
curca_fiziopat@yahoo.com

ABSTRACT: The biologist Grigore Antipa (1867–1944), through his hard work, becomes one of the greatest Romanian biologists, working in two main directions: Museography and Hydrobiology-Ecology. Most of his work is devoted to hydrobiological research and fish economy. For the knowledge and in order to increase the fish production in Romania, Antipa makes important contributions with a series of works concerning fish fauna in Romania, and fishing as well, concerned especially with the floodplains and the Danube Delta. With his knowledge in hydrology, fish farming and Danube issues Antipa is appointed member of the State Fishing Administration (1895), general inspector of State Fishing (1897), expert adviser of the Danube European Commission, member of the International Commission for the Scientific Exploitation of the Mediterranean Sea, member of the Paris Oceanographic Institute's Training Committee, etc. In 1909, in his dissertation: „The ichthyological fauna" he reports some abnormalities of the head in carp, perch gray mullet and bream or color abnormalities in roach and sterlet and more species of parasites (helminths and crustaceans) in some fish. And in 1916 he published the work „Fisheries and fishing in Romania", where he describes the fishing tools, water quality management in fish-ponds, the life of the Delta fishermen, etc., and also prefigured the developing sportive activity of fishing. He conducted hydrological, ecological, fish economy and fish farming research, etc., in the Danube Delta, along with other professionals in the field, among which veterinary parasitologist Ion Ciurea.

[1] Prof. univ. dr. la Facultatea de Medicină Veterinară din Bucureşti; membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

Academician (m.c.) Professor Ion Ciurea (1878–1944), the most representative Romanian parasitologist since 1909, has studied the source of parasites of mammals and birds and has identified, while identifying new species (most of them remained in science), a large number of parasites of river and marine fish which, in most cases, represent the larval stage of mammalian or bird parasites. To prove this, since 1913, he resumes the experiments of the Swiss E. Azkenazy and feeds dogs and cats or wild birds with raw fish, thus identifying the adult stage of the parasites in order to know the larval stage. From these experiments, it appears that parasites as larvae are encysted in the body of the fish (muscles, under skin fins gills, scales, eyes). Fish can become infested with some parasites from mammals or birds from around waters. These justify us to consider Prof. Ion Ciurea as the first Romanian ihtiopathologist. He practiced veterinary medicine in the localities: Craiova, 1902–1903, in Piatra Neamt, 1905–1919, and then he taught the courses of Parasitology and Food Inspection between 1919–1943 at the Faculty of Veterinary Medicine in Bucharest, where, at that time, he founded one of the most endowed and beautiful museums of ihtiopathology in Romania. For this, for almost 3 decades he collaborated with the scientist Grigore Antipa, the founder of the National Museum of Natural Sciences in Bucharest, with whom he organized the study of the Danube Delta in various aspects, especially with regard to the fish fund. As a member of the Council of Administration of State Fishing (1929–1931), Ion Ciurea leaned on the study of trematode infestation by consuming fish from the lakes of Danube Delta and the Danube Delta or from the Black Sea lagoons. He has shown that freshwater and marine water fish are an important source of infestation with various trematodes not only for ihtiophage birds, but also for domestic animals and humans (through scientific papers published between 1924 and 1934).

KEYWORDS: ichthyology, ichthyopathology, personalities, Grigore Antipa, Ion Ciurea

Nevoia de asigurare a hranei l-a obligat pe om să observe şi să transmită urmaşilor informaţii privind speciile de peşti. Astfel, începutul „cercetărilor" ihtiologice se pierde în negura vremurilor şi nu poate

fi localizat cu precizie în timp şi spațiu. Cunoaşterea ştiințifică a peştilor începe cu Aristotel (384–322 î.Hr.) care descrie cu precizie 260 de specii de peşti. Observațiile privind biologia şi anatomia peştilor sunt valabile şi azi. Aristotel a descris alcătuirea ficatului, vezicii biliare, splinei, stomacului şi apendicilor pilorici (2,23,24). În spațiul românesc primele atestări privind bogăția apelor în peşti valoroşi aparține poetului roman Ovidiu (Publius Ovidius Naso, n. 20 martie, 43 î.Hr., Sulmo, azi Sulmona, provincia Aquila – d. 17 sau 18 d.Hr., Tomis, azi Constanța). În surghiunul său de la Tomis care a durat 10 ani, începând cu luna decembrie a anului 8 d.Hr., a cunoscut obiceiurile locuitorilor dobrogeni şi preocupările lor, iar în lucrarea „Halieutica" („*Despre peşti şi pescuit*" – face o descriere despre peştii din Marea Neagră – Pontus Euxin), ce încheie astfel: „*şi tu în ape străine slăvit Acipenser*". Pontus Euxinus, numele antic al Mării Negre, însemnând, în limba greacă, „marea ospitalieră". Această denumire a fost atribuită în Antichitate de către greci (3,39), care au dorit să schimbe vechiul nume persan *AXAENA* (=negru), înțeles de aceştia ca *AXEINOS* (=neospitalier). În Dacia, la mesele regilor Burebista şi Decebal, se serveau fripturi de sturioni şi uriaşe castroane cu icre negre. Prima perioadă de construire şi de extinderea iazurilor pentru creşterea peştilor a fost cuprinsă între secolele XV–XVI. Una dintre primele mențiuni se referă la domnitorul Alexandru cel Bun, ce întăreşte celor trei fii ai lui Ioan Vornicul, la 3 iunie 1429, mai multe sate, între care unul „*pe Iubăneasa, la iaz*". La 18 februarie 1445, Voievodul Moldovei Ştefan al II-lea, fiul lui Alexandru cel Bun, întăreşte lui Mihail logofătul două sate şi „*iazul la Jijioara uscată*". Tot Voievodul Ştefan al II-lea, printr-un document din 19 februarie 1447, dăruieşte anual Mănăstiri Neamț „*două mejii de sturioni şi trei chintale de icre negre*". Iar un călător german care a avut prilejul să cunoască Moldova în timpul primei domnii a lui Petru Rareş (20 ianuarie 1527 și 18 septembrie 1538), spunea că „*țara e plină de ogoare, de vii, de turme, de heleştee, de bălți cu peşti aleşi şi feluriți*". Italianul Cromo arata prin 1564–1565 că Moldova este o țară: „*foarte bogată în peştii cei mai aleşi*". Călugărul iezuit ungar Paul Beke, care vizitează Moldova în 1664, spune „*Țara... întrece alte țări cu numărul de heleştee şi lacuri, de aici multitudinea de necrezut a peştilor*"[2*]. Date recente arată că în România consumul mediu anual de pește este de 4–5 kg, de opt ori mai mic decât, de exemplu, în Spania sau Franța. Din totalul consumului, doar

[2] Constantin Rusu, *Evoluția pescuitului şi pisciculturii în județul Botoşani*, Hierasus, 1989.

13% din peştele de pe piaţă este pescuit în apele româneşti sau crescut în fermele piscicole din România. În consecinţă, 87% din peşte este importat, ajung în magazine macroul, şprotul, codul şi merlucius, pescuiţi în special în apele Norvegiei şi Spaniei, în condiţiile în care patrimoniul de interes pescăresc al României se întinde pe aproape 500.000 de hectare la care se mai adaugă 66.000 de km de ape curgătoare şi 25.000 de kmp de ape marine și anume: 245 km litoralul românesc; 22,2 km apele teritoriale; 44,2 km zona contiguă și 370,4 km zonă economică exclusivă (7,35,36,37).

Fig. nr. 1 – Giurescu C. Constantin, *Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România*, vol. I *Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii pescuitului, 1896*, Editura Academiei R.P. Române, Bucureşti, 1964.

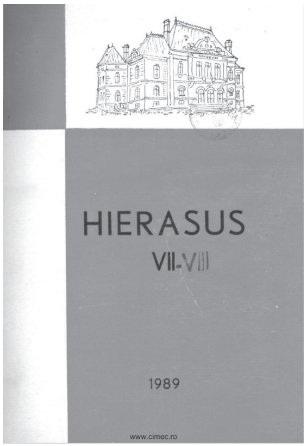

Fig. nr. 2 – Publicația *„HIERASUS*" vol. VII-VIII din anul 1989, editată de Muzeul Județean Botoşani, în care autorul Constantin Rusu redă detalii despre *„Evoluția pescuitului şi pisciculturii în județul Botoşani"*.

Informaţiile veridice privind ihtiopatologia ne lipsesc până la sfîrşitul sec. XIX-lea, însă date concludente asupra îmbolnăvirii peştilor ne lipsesc cu desăvârşire, deşi nu este exclus ca mortalitatea la peşti să fi existat deseori aşa cum arată autorii (24) documentelor din Fig. nr. 1 referitoare la: „*Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România*" şi din Fig. nr. 2 cu referire expresă la Județul Botoșani se arată: „*pescuitul era dezvoltat în special în Moldova, asigurând locuitorilor peşte din abundenţă şi ieftin", în comparaţie cu Ţara Românească şi Transilvania*". Peştii mureau în special, în bălți şi iazuri datorită poluării pe cale naturală (înflorirea apelor),

ori datorită îndeletnicirii oamenilor (de exemplu topitul cânepii). Starea aceasta, impunea câteodată, ca stăpînirea (Domnnitorii principatelor) să ordone unele măsuri severe. Astfel, în anul 1677 domnitorul Moldovei, Gheorhe Duca, în timpul celei de-a treia domnii (noiembrie/decembrie 167–29 noiembrie 1678), dă poruncă oamenilor din Cojeşti să înceteze de a mai topi cânepa în iazul lui Pană, fiindcă îi omoară peştii (10,24,25,27). În monografia *„Județul Botoşani"* apărută cu câteva decenii în urmă, se menționa că „județul Botoşani este un mare producător de peşte (locul II pe țară)", iar în anii '80 Întreprinderea „Piscicola" Botoşani valorifica anual în jur de 2.000 de tone de peşte din iazurile județului.

Începând din anul 1895 apar cu totul sporadic, semnalarea unor stări de boală la peşti din apele râurilor, iazurilor sau heleşeelor, precum și din cele ale bălților Dunării sau lagunelor Mării Negre. Majoritatea autorilor nefiind însă ihtiopatologi şi deci nepreocupîndu-i boala în sine şi evoluția acesteia, pentru ca apoi cunoscîndu-i şi cauzatorul (etiologia) să formuleze şi remediile respective, autorii se mărgineau să semnaleze numai cazul în sine sau să citeze, ori să descrie agentul patogen (5,6,21,29).

Printre primele obserbații semnalate în România sunt cele din anul 1885, de către Academician profesor **Victor Babeş**, care menționează ştiuca, drept gazdă pentru *Diphilobothrium latum,* iar în 1903 citează Ligula, care provoacă, se spune, mortalitate la cyprinide (8, 9, 38). **Leon Nicolae** (1862–1931) începe în anul 1881, studiile superioare de medicină la Universitatea din Iași, însă le părăsește pentru a studia științele naturale, înscriindu-se în 1884 la Universitatea din Jena unde se specializează în zoologie sub influența puternicei personalități a lui Ernst Haeckel. A fost unul dintre principalii susținători ai teoriei evoluționismului în România. Leon Nicolae (Fig. nr. 3) fratele după mamă a lui Grigore Antipa, în cursul anilor 1907–1908 adunând material parazitologic din diverse areale din țară pentru completarea colecțiilor laboratorului de istorie naturală al Facultății de Medicină din Iaşi (4, 26),

Fig. nr. 3 – Leon Nicolae (n.15 apr. 1862 Băiceni, județul Botoșani – d. 4 oct. 1931, Iași), biolog român, profesor de parazitologie la Facultatea de Medicină din Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași.

identifică la câțiva peşti dulcicoli unele specii de paraziți, fără însă a preciza locul de capturare. Este posibil însă ca aceştia să provină din apele mărginaşe Iaşului.

Începând cu primele decenii ale secolului XX, apar o serie de publicații privind pescăria și piscicultura din România, precum și lucrări referitoare la stabilirea diagnosticului, a măsurilor de prevenire și de combatere a bolilor la pești.

Printre autorii acestor publicații științifice de o deosebită valoare națională și intenațională se remarcă în domeniul hidrobiologiei, biologul **Grigore Antipa**, iar în domeniul ihtiopatologiei, medicul veterinar **Ion Ciurea** (Fig. nr. 4).

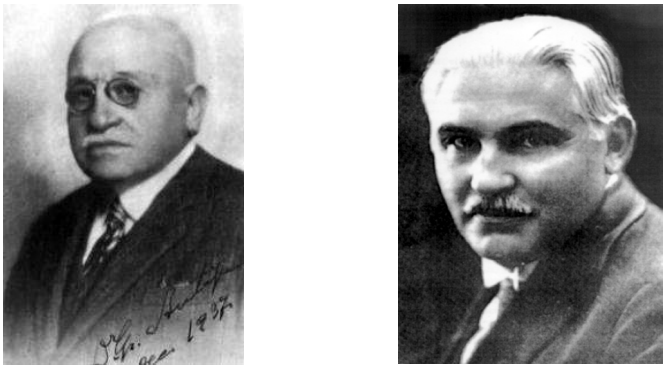

Fig. nr. 4 – Doi savanți de renume mondială de obârșie moldoveană, specialistul în hidobiologie Grigore Antipa (n. 27 nov. 1867, Botoșani – d. 09 mart.1944, București) şi prietenul său ihtiopatologul Ion Ciurea (n. 13/26 apr. 1878, Fălticeni, județul Suceava – d. 20 mart. 1944, București), la vârsta senectuții

Savantul **Grigore Antipa** (n. 27 noiembrie 1867, Botoșani, d. 09 martie 1944, București), şi-a petrecut copilăria la Botoșani, într-un cartier locuit de mulți armeni și evrei, care l-au deprins cu limbile străine. Tatăl său Antipa Vasile era avocat, dar și-a pierdut devreme părinții și a fost crescut de mătuși, rămânând în grija lui Panaite Șendrea, fratele mamei, trăind într-un mediu modest. Ca şi fratele său vitreg Leon Nicolae, Grigore Antipa urmează cursurile şcolii-pension „Ion Mărgineanu" (casa Goilav) din Botoșani, după care în toamna anului 1878 a fost înscris la Institutul Academic din Iaşi (liceul „Institutele Unite") considerat pe atunci cel

mai bun liceu din Moldova, unde a fost coleg cu Sava Atanasiu, Dimitrie Voinov și Emil Racoviță.

A făcut parte dintre tinerii care frecventau „Societatea de Medici şi Naturalişti" precum şi Muzeul de Istorie Naturală, înființate de către dr. Iacob Stanislau Cihac şi dr. Mihai Zotta, unul dintre primii medici bucovineni-români. Mulțumită fratelui său vitreg, mai mare, Nicolae Leon, care era parazitolog, a obținut o bursă regală, astfel că, Grigore Antipa întrerupe cursurile Facultății de Ştiințe şi Medicină, secția Ştiințe naturale din cadrul Universității ieşene şi pleacă împreună cu fratele său, la Jena-Germania. Unde devine elevul celebrului profesor Ernst Haeckel (1834–1919), cel care a conceput ecologia. La data de 09 martie 1891 Grigore Antipa şi-a susținut examenul de doctorat, iar Ernst Haeckel acordându-i mențiunea Summa Cum Laude, acordată doar de trei ori în cariera sa. Grigore Antipa şi-a continuat cercetările științifice în Franța și Italia. Din această perioadă datează un studiu al său asupra evoluției timusului la pești. În luna august 1892, Grigore Antipa revine în Bucureşti şi obține o întrevedere cu regele Carol I, înmânandu-i memoriul dedicat „introducerii pisciculturii raționale în apele României" (33,34). Impresionat, suveranul Carol I îl recomandă lui Petre Carp (ministrul Agriculturii şi Domeniilor) pentru ocuparea postului de director general al Pescăriilor Statului, lui Take Ionescu (ministrul Cultelor și Culturii) pentru funcția de director al colecțiilor zoologice din cadrul Muzeului de la Universitate şi apoi generalului Ion Lahovary (ministru de Război) pentru a-i permite îmbarcarea pe navele militare care plecau pe Marea Neagră. Astfel, la nici 25 de ani, Antipa preia conducerea Pescăriilor Statului, unde va rămâne director până în 1914, şi directorul Secției de Zoologie a Muzeului. Academician profesor biolog Grigore Antipa este unul dintre cei mai mari biologi români, desfăşurându-şi activitatea în două direcții: muzeografie şi hidrobiologie (30,31,32). Preocupările sale pentru muzeografie, s-au remarcat în anul 1906, când este terminată actuala clădire a Muzeului de istorie naturală din Bucureşti, care îi poartă numele. Prin vitrine şi diorame artistic realizate, Grigore Antipa împreună cu pleiada de colaboratori, reuşeşte să prezinte animalele din diferite regiuni în mediul lor natural de viață, cu habitatul lor, relieful, vegetația şi fauna caracteristice acelor zone. Cunoscut şi apreciat ca mare muzeolog, Antipa este solicitat să-şi dea concursul la reorganizarea unor muzee din Europa. Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa" este una dintre cele mai vechi instituții de cercetare a

biodiversității şi de educare şi culturalizare a publicului (28). Este în acelaşi timp şi una dintre cele mai cunoscute şi apreciate „*baze de date*" prin colecțiile Muzeului, unele dintre ele, valori ale tezaurului mondial (Fig. nr. 5). Deşi îşi are începuturile în „Muzeul de Istorie Naturală şi Antichități" înființat în 1834 de către Mihalache Ghica, adevărata sa menire şi strălucire şi-a căpătat-o în secolul trecut, sub coordonarea lui Grigore Antipa, dovadă este şi placa fixată la intrarea în muzeu.

Dar cea mai mare parte din activitatea lui Grigore Antipa este consacrată cercetărilor hidrobiologice şi ale economiei piscicole. Atât ca cercetător, cât şi ca reorganizator, el contribuie la studierea, valorificarea şi sporirea bogățiilor naturale ale țării. În vederea cunoaşterii şi sporirii producției piscicole în România, Antipa «elaborează o serie de lucrări referitoare la fauna piscicolă, aducând contribuții importante la cunoaşterea sturionilor, a altor specii de peşti şi la pescuitul în România, ocupându-se în special de zona inundabilă şi de Delta Dunării.

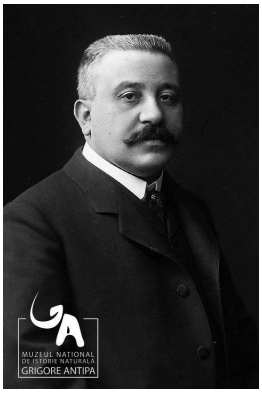

Fig. nr. 5 – Academician profesor biolog Grigore Antipa (n. 27 nov. 1867, Botoșani, d. 9 mart. 1944, București) a fost un naturalist, biolog darwinist, zoolog, ihtiolog, ecolog, oceanolog și profesor universitar român, membru titular al Academiei Române din anul 1910 *(stânga);* sub conducerea lui Gr. Antipa s-a renovat total imobilul și a instalat în anul 1906, Muzeul Național de Istorie Naturală din Bucureşti, care acum îi poartă numele, aşa cum arăta în anul 1910 *(dreapta)*

Datorită cunoştințelor sale din domeniile hidrologiei, pisciculturii şi problemelor Dunării, Antipa este numit membru în Conducerea administrației Pescăriilor Statului (1895), inspector general al Pescăriilor Statului

(1897), consilier expert al Comisiei Europene a Dunării, membru al Comisiei Intenaționale pentru exploatarea ştiințifică a Mării Mediterane, membru în Comitetul de perfecționare al Institutului Oceanografic din Paris etc. Antipa Grigore după 14 ani de neîntrerupte cercetări, în anul 1909 editează tratatul său „Fauna ichtiologică" (Fig. nr. 6), unde semnalează existența unor anomalii ale capului la crap, şalău, chefal şi plătică, sau anomalii de culoare la babuşcă şi cegă şi prezența mai multe specii de paraziți (helminți şi crustacee), la unii peşti (1). Din păcate, majoritatea paraziților citați la acea vreme, sunt luați direct din literatura de specialitate din străinătate, iar la puținele specii colectate din România, autorul nu indică apele de proveniență şi nici data colectării peştilor. În anul 1916 publică o ală lucrare: „Pescăria şi pescuitul în România" (Fig. nr. 7), în care sunt descrise uneletele de pescuit, căile de asigurare a calității apei din bazinele piscicole, viața pescarilor din Deltă etc., dar care prefigurează şi activitatea sportivă a pescuitului în devenire, fotografiile document care fac parte din lucrare, ilustrează realitățile vremii din pescuit şi piscicultură (2).

Grigore Antipa a efectuat cercetări hidrologice, ecologice, de economia pescuitului şi piscicultură etc. în special din Delta Dunării.

ACADEMIA ROMÂNĂ

PUBLICAȚIUNILE FONDULUI VASILE ADAMACHI

No. XVI.

FAUNA

ICHTIOLOGICĂ

A

ROMÂNIEI

DE

Dr. GR. ANTIPA

PREMIUL ADAMACHI DIN 1908

CU 31 TABELE IN FOTOTIPIE

BUCUREȘTI

1909.

Fig. nr. 6 – *Fauna ichtiologică a României*, 1909

Fig. nr. 7 – *Pescăria şi pescuitul în România,* 1916

Cercetările sale din Jurilovca s-au îndreptat şi spre prietenia care s-a legat între Grigore Antipa şi Malâi Feodor, pescar gospodar şi apoi primar

al comunei Jurilovca, la începutul secolului XX. Cei doi au făcut lungi expediții pe apă, în timpul cărora pescarul lipovean i-a prezentat lui Antipa toate pescăriile de pe lagunele Razim-Sinoe, uneltele cu care se pescuia, dar mai ales problemele pescarilor.

Principala problemă a pescuitului pe Razim-Sinoie, la sfârşitul secolului XIX a fost distrugerea faunei piscicole din cauza lipsei oxigenului din apă, ca urmare a colmatării canalului Dunavăț – canal ce făcea legătura cu Dunărea şi alimenta lagunele cu apă proaspătăCu acest prilej, s-a construit Canalul Dunăvăț (Canalul Regele Carol I) şi apoi canalul Dranov (Canalul Principele Ferdinand). Ca urmare a primelor cercetări în această zonă, Antipa a înaintat Guvernului Regatului României un amplu memoriu documentat pe teren, prin care propune măsuri de rezolvare a acestei probleme, respectiv decolmatarea canalului Dunavăț şi săparea încă unui canal care să alimenteze complexul lagunar Razim-Sinoie cu apă proaspătă din Dunăre (Fig. nr. 8). Demersul savantului are succes, astfel încât, cu sprijinul Regelui Carol I, la începutul sec. XX vor fi amenajate şi puse în exploatare cele două canale. Ca urmare a construirii celor două canale, peştele s-a putut înmulți fără probleme, scăzând foarte mult mortalitatea piscicolă şi, prin urmare, comunitățile de pescari din zonă s-au dezvoltat şi au prosperat.

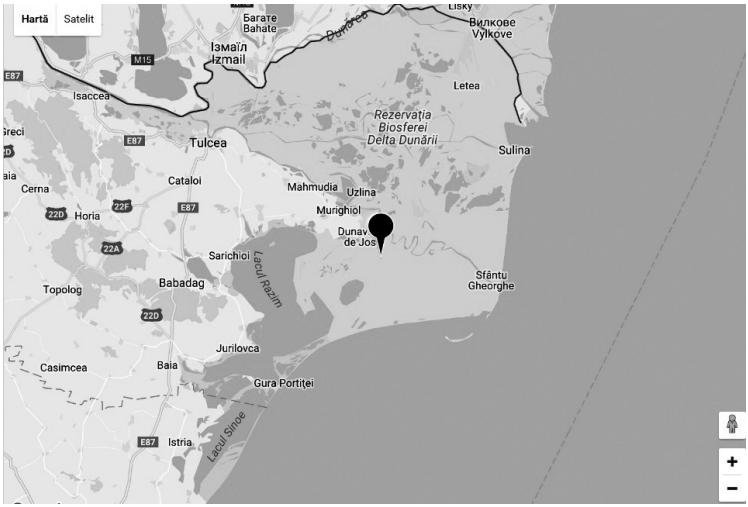

Fig. nr. 8 – Harta Deltei Dunarii cu lagunele Razim-Sinoie și canalele aferente

Regele Carol I împreună cu savantul Grigore Antipa au vizitat locurile semnalate din Deltă (Fig. nr. 9). O altă problemă spinoasă a comunității pescarilor din Jurilovca o constituia, la momentul respectiv, drumul de acces între sat şi cherhanale-o râpă foarte abruptă, de 200–300 m.l. lungime, ce crea mari probleme pescarilor, atunci când căruțele încărcate cu peşte trebuiau s-o străbată (Fig. nr. 10). Pe atunci, într-o căruță se încărca aproximativ 1.000 kg de peşte viu.

Fig. nr. 9 – Regele Carol I vizitează Delta Dunării

Fig. nr. 10 – Cherhanale la Jurilovca

Grigore Antipa a prezentat această problemă Regelui Carol I şi a intermediat o întâlnire între Rege şi primarul din Jurilovca. În memoria satului s-a păstrat o parte a dialogului cu Regele Carol I, care a considerat solicitarea justă şi şi-a afirmat sprijinul, dar a arătat că este nevoie de forță de muncă importantă pentru transportul unei mari cantități de piatră, necesare construirii unei rampe. Reprezentantul coroanei a întrebat: „*Cum, şi cine va transporta piatra*?" Primarul Malâi Feodor a răspuns: „*Babele cu kicile, muşinile cu gorbele*" (expresie bilingvă ruso-română: femeile vor căra piatra cu ajutorul kicikei, un fel de căciuliță ce o poartă lipovencele măritate sub batic, iar bărbații cu spinarea). În anul 1932, ilustrul naturalist Grigore Antipa a înființat Institutul Bio-Oceanografic din Constanța, cu cele două rezervații și stațiuni de cercetare, cea de la Agigea (creată în anul 1926 de către prof. Ioan Borcea) și cea de la Capul Kaliacra, actualmente în Bulgaria (Fig. nr. 11 și Fig. nr. 12).

Institutul Bio-Oceanografic din Constanța a fost transformat, în 1949, în Stațiunea de Cercetări Marine și Proiectări Piscicole. Grigore Antipa a fost preocupat şi de insectele folositoare agriculturii, dar mai ales ale celor dăunătoare, care provocau mari pierderi de recolte agricole, aşa se explică vizita din anul 1928 în grădina botanică a Şcolii Superioare

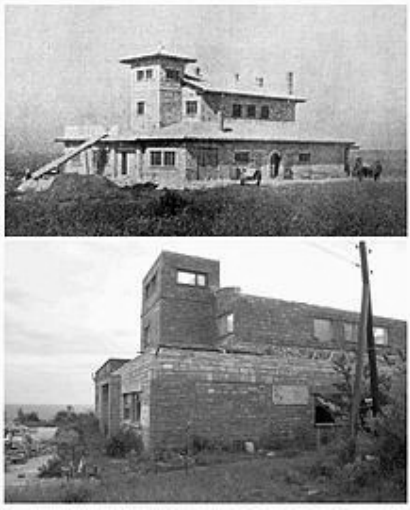

Fig. nr. 11 – Stațiunea de biologie marină de la Capul Kaliacra a Institutului Bio-Oceanografic din Constanța: sus în anul 1937 și jos în anul 2007

Fig. nr. 12 – Antipa Grigore în laboratorul său de lucru

de Agricultură de la Herăstrău, împreună cu Traian Săvulescu și în prezența directorului școlii ing. Gh. Ionescu Şişeşti (Fig. nr. 13). Traian Săvulescu după ce a devenit membru corespondent al Academiei Române la data de 25 mai 1936, a explorat faunistic Delta Dunării astfel că, în luna iunie 1938 a fost turnat filmul documentar: „*Expediția Traian Săvulescu în Delta Dunării*”, în care se prezintă imagini din expediția desfășurată, pentru „*recunoașterea florei*” din Delta_Dunării. Grigore Antipa a avut totodată, preocupări ample și cu lumea medicală (Fig. nr. 14).

Cunoscutul savant biolog şi ihtiolog Grigore Antipa s-a preocupat și de bunul mers al vieții academice, prezentând în Sesiunea Generală a Academiei Române din 15 mai 1934 memoriul intitulat: „*Reorganizarea Academiei Române*”, în care aprecia că această acțiune se impunea datorită faptului că: „*mai mult de jumătate din ştiințe nu sunt reprezentate în Academia Română*”, ajungând la concluzia că: „*Academia Română, singură, nu poate să îndeplinească toate cerințele culturii ştiințifice moderne*”.

Pe lângă necesitatea cunoaşterii şi colaborării între specialişti, un aspect important, viza dotarea

Fig. nr. 13 – Grigore Antipa în vizita din anul 1928 în grădina botanică a Şcolii Superioare de Agricultură de la Herăstrău, împreună cu Traian Săvulescu în prezența lui Gh. Ionescu Şişeşti

Fig. nr. 14 – Savantul Grigore Antipa (*centru, în prim-plan*), Profesorul Francisc Josif Rainer (centru, plan îndepărtat) lângă dr. Mina Minovici *(stânga, plan secund*)

tehnică a laboratoarelor şi bibliotecilor în condițiile în care alocațiile bugetare erau cu totul insuficiente. Mulți specialişti apreciau că o modalitate de rezolvare a acestei probleme era colaborarea institutelor respective, prin stabilirea unor teme unitare de cercetare şi folosirea în comun a aparaturii şi reactivilor necesari. Numărul societăților ştiințifice din România, din toate domeniile de activitate, au sporit simțitor, tocmai ca o expresie al acestor necesități reale de dezvoltare a societății românești. Acest aspect este ilustrat în mod semnificativ prin faptul că la Congresul Asociațiunii Române pentru Înaintarea şi Răspândirea Ştiintelor, desfăşurat în zilele de 29 aprilie – 02 mai 1934, au participat 33 societăți ştiințifice şi circa 500 de reprezentanți ai acestora (5,6,21,31). Cu acel prilej s-a apreciat că, se impunea o mai bună înzestrare a laboratoarelor în care se desfăşura activitatea ştiințifică, precum şi crearea unui organism care să asigure coordonarea activității cercetărilor, elaborarea unor programe „*strategice*" la nivel național pentru toate domeniile ştiinței. Recunoașterea meritelor științifice de către locuitorii urbei natale a marelui savant Gr. Antipa din municipiul Botoșani, care i-au omagiat memoria celui care s-a născut, a copilărit și a studiat clasele primare pe aceste meleaguri, hotărând să înscrie pe lista de patrimoniu, casa în care a copilărit Grigore Antipa din oraşul Botoşani, ce se află pe bulevardul Mihai Eminescu, nr. 54. Aici fiind locul în care s-a născut şi a trăit o mare parte din viață biologul Grigore Antipa, alături de fratele său Nicolae Leon (Fig. nr. 15). Edificiul din Botoşani a fost ridicat la finalul secolului al XIX-lea într-un stil arhitectural eclectic, de inspirație

franceză. Astăzi clădirea face parte din patrimoniul cultural național. În fosta casă a savantului Grigore Antipa, a funcționat în trecut Centrul Militar Județean Botoşani, însă după anul 1990, clădirea a fost retrocedată, iar în prezent, se află un cazino.

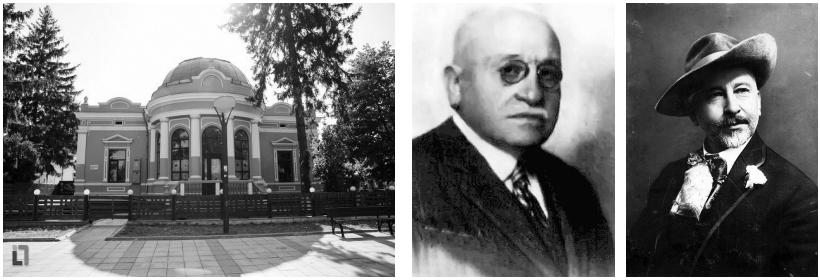

Fig. nr. 15 – Casa din Botoşani (*stânga*) fiind locul în care s-a născut şi a trăit o mare parte din viața biologul Grigore Antipa (*mijloc*), alături de fratele său Nicolae Leon (*dreapta*)

De asemenea, începând cu data de 01 Septembrie 2001, conform adresei nr. 24187 din 05 Mai 2001, Comisia Națională de Evaluare Instituțională constituită la nivelul M.E.C. a aprobat ca Grupul Şcolar Botoşani să devină Liceul de Ştiințe ale Naturii „Grigore Antipa", Botoşani, care are un trecut îndepărtat. Încă din anul şcolar 1864–1865, s-a pus în aplicare Legea Instrucțiunii Publice din 25 noiembrie 1864, ce a stat la baza învățământului românesc timp de peste trei decenii, iar în anul 1889 a început construcția unui nou local, cu etaj, lângă Parcul „Mihai Eminescu" din Botoșani. Conținutul pergamentului ce s-a aşezat la temelia Şcolii primare nr. 1 de fete din Botoşani (actuala clădire a Liceului de Ştiințe ale Naturii „Grigore Antipa"), cu ocazia punerii pietrei de fundație la data de 31 iulie 1889, enunță personalitățile naționale şi cele locale implicate. Prin realizările sale în domeniul muzeologiei şi al hidrobiologiei, ca şi prin concepția sa biologică, Antipa aduce contribuții importante la dezvoltarea şi popularizarea biologiei în România şi la progresul acestei ştiințe pe plan mondial. Pentru rezolvarea multiplelor probleme de ihtiopatologie, de patologie comparată privind antropozoonozele, şi-a atras o serie de colaboratori medici veterinari destoinici, cu o pregătire excelentă în universitățile din occident sau în unitățile de profil din România, printre care enunțăm pe: Ion Ciurea, Gheorghe Dinulescu, Petre Popescu-Daia etc.

Academician (m.c.) Profesor **Ion Ciurea** s-a născut la 13/26 aprilie 1878, în orașul Fălticeni, județul Suceava. A urmat primele trei clase primare (I-III) la Şcoala rurală din comuna Mirosloveşti, apoi în învățământul primar urban, studiind clasa a 4-a la Şcoala de băieți nr. 3 „C. P. Negri" din oraşul Roman. Cursurile secundare le-a făcut la Gimnaziul „Roman Vodă" din orașul omonim, Roman, între anii 1892–1896. După absolvirea învățământului secundar în anul 1896, urmează în perioada 1896–1901, cursurile Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti. În anul 1902, își susține teza pentru obținerea titlului de medic veterinar, tratând despre *Tifosul canin.* Din data de 10 Aprilie 1902 până la data 01. Februarie 1903, I. Ciurea a făcut serviciu ca medic veterinar angajat la circumscripția C.F.R. Craiova, apoi din 27 iunie 1905 până la 01 Aprilie 1923 la abatorul oraşului Piatra Neamț, pendinte de Direcțiunea generală Zootehnică şi Sanitar Veterinară. Ocupând postul de medic veterinar la abatorul din Piatra Neamț în anul 1905, când a început să învețe şi limba germană, abonându-se la revista editată de profesorul Östertag de la Şcoala Superioară de Medicină Veterinară, din Berlin. La scurtă vreme, Ion Ciurea află de cercetările făcute la Berlin, referitor la *Cisticercus bovis* şi de faptul că, la abatorul din Berlin se făcea examenul obligatoriu pentru aceste larve. Începe să efectueze în abatorul din oraşul Piatra-Neamț investigații minuțioase şi, în scurt timp, publică rezultatele lucrărilor sale în *Analele Academiei Române*, în *Bulletin de la section Scientifique de l'Académie Roumaine* şi apoi în *Arhiva veterinară* apărută la 01 martie 1904, editată de corpul profesoral al Şcolii Superioare de Medicină Veterinară din Bucureşti. Este lucrarea care atrage atenția profesorului Östertag asupra cercetătorului român şi drept urmare, începe o susținută corespondență. Publică de asemene şi în *„Revista de Medicină Veterinară, Zootehnie, Igienă şi Economie rurală"*, sub Direcțiunea lui I. Şt. Furtună, Şeful serviciului veterinar din Direcția Generală a Serviciului Sanitar. Revista apare în luna aprilie a anului 1888, la Focşani*;* precum şi în *Revista Ştiințelor Veterinare*, apariție lunară; Director Ion Călinescu; Redactor Dr. Florin Begnescu, apărută în anul 1915 la Galați, se transferă la Constanța şi apoi la Bucureşti până în 1946, precum şi în *Revista Militară Veterinară*, organ ştiințific al Corpului Veterinar Militar apărută în 1929 sub direcția veterinarului general Vintilă Rădulescu. Ciurea Ion este cel mai reprezentativ parazitolog român, începând încă din anul 1909, cercetând sursa parazitării mamiferelor şi păsărilor ajunge să stabilească, identificând de multe ori specii noi (majoritatea rămase în ştiință), un număr

mare de paraziți ai peştilor dulcicoli sau marini, care în majoritatea cazurilor, sunt stadiul larvar al paraziților mamiferelor sau păsărilor. Detalii despre activitatea ilustrului savant, sunt redate în lucrarea: „*Personalități marcante ale medicinii veterinare din Bucovina, membri ai Academiei române (III). Profesor dr. Ion Ciurea (1878–1944), membru correspondent al Academiei Române*, STUDII ŞI COMUNICĂRI / DIS, vol. IX, 2016, p. 227–249 (22). Începând încă din anul 1913, Ion Ciurea reia experimentările elveţianului E. Azkenazy şi hrăneşte câini şi pisici ori păsări sălbatice cu peşti cruzi, identificând astfel stadiul de adult al paraziților, pentru a putea cunoaşte stadiul larvar (11). Din aceste experimentări a reieşit că paraziții ca larve, stau închistați în corpul peştilor: musculatură, subcutan, înotătoare, branhii, solzi, ochi etc.. Peştii se pot infesta cu unii paraziți de la mamiferele sau păsările din preajma apelor. Cercetările sale sunt remarcabile şi definitive pentru lămurirea infestării peştilor din apele naturale cu un număr mare de helminți. Acestea ne îndreptățesc a-l considera pe prof. Ion Ciurea ca primul ihtiopatolog român. Ion Ciurea după ce a practicat medicina veterinară în localitățile: Craiova în perioada 1902–1903, precum şi în Piatra Neamț între anii 1905–1923, a fost chemat să predea cursurile de Parazitologie şi Inspecția Alimentelor în perioada 1919–1943 (în perioada anilor 1919–1923 ca suplinitor, cu gradul de conferențiar, iar apoi ca profesor titular) la Facultatea de Medicină Veterinară din Bucureşti, unde a întemeiat la acea vreme, unul din cele mai înzestrate şi frumoase muzee de ihtiopatologie din România (22, 40). În această privință, a colaborat aproape 3 decenii cu savantul Grigore Antipa întemeietorul Muzeului Național de Științe ale Naturii din București, cu care a organizat studiul Deltei Dunării sub diferite aspecte, în special în privința fondului piscicol. A descoperit ciclul biologic al unei serii întregi de trematode și a identificat noi specii de paraziți necunoscuți în literatura de specialitate (12,13,14,15,16,17,18,19,20). În paralel cu activitatea didactică, Prof. Ciurea Ion și-a reluat munca de cercetare, cu deosebire asupra trematodelor, pe care le-a studiat din punct de vedere sistematic și biologic, fiind printre primii care au aplicat metoda experimentală în parazitologie. Ca membru în Consiliul de Administrație al pescăriilor statului (1929–1931), Ion Ciurea s-a aplecat asupra studiului infestării cu trematode prin consumarea de pește din bălțile și Delta Dunării sau din lagunele Mării Negre. Prin lucrările sale experimentale, Ion Ciurea a demonstrat că peștii de apă dulce și cei de apă marină constituie o puternică sursă de infestare cu trematode

variate nu numai pentru păsările ihtiofage, dar și pentru animalele domestice și om (1924–1934). În acel timp, câțiva mari parazitologi ai lumii, ca Max Braun, E. Askenazy şi alții, erau preocupați de modul de transmitere al lui *Opisthorchis felineus.* I. Ciurea lucrează intens la această problemă, tot la Piatra Neamț, între anii 1913–1916 şi descrie modul de evoluție la trematodele *Opisthorchis felineus, Pseudophyton danubiensee* sau *Mothorhis albidus.* Consacrarea sa pe plan internațional se datorează descoperirii la peşti a metacercarului infestant de *Opisthorchis felineus* şi reproducerea experimentală a dezvoltării lui la animale domestice, corectând eroarea renumitului parazitolog elvețian E. Askenazy. Ion Ciurea a publicat peste 30 de lucrări, aprofundând studiul peștilor ca fiind gazdă intermediară pentru trematode, dintre care menționa încpând din anul 1913 ciclul biologic al trematodului ***Opisthorchis felineus*** și a *larvelor de Diphyllobothrium latum la peștii din bălțile Dunării* (Fig. nr. 16).

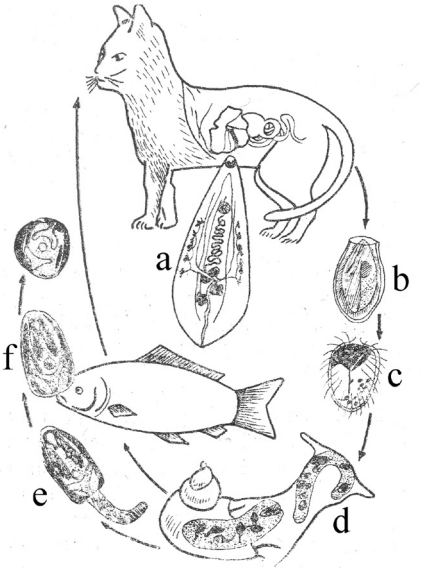

Opistorchis felineus. Life cycle
(original, I. Ciurea, 1913)
a) adult worm; b) egg; c) miracidium larvae; d) sporocyst with radial snail; e) free cercariae; d) metacercariae on fish

Fig. nr. 16 – Ciclul biologic al trematodului *Opisthorchis felineus* descris de către medicul veterinar Ion Ciurea în anul 1913 semnalând prezența larvelor de *Diphyllobothrium latum* la peștii, gazde intermediare

De asemenea, a descoperit un nou echinostomid la porc, a stabilit în familia Strigeidae a două noi genuri, a evidențiat legătura existentă între familia Cryptogonimidae și Picrophallidae, a precizat gazdele metacercarilor printre pești etc.

De asemenea, articolele publicate de profesorul Ciurea în *Revista de Medicină Tropicală și Parazitologie* din Liverpool (Anglia), au fost recenzate în toată lumea. Ca urmare a recunoașterii internaționale dobândite, a fost solicitat de numeroși profesori din Europa și Asia pentru consultări în diverse probleme de parazitologie.

În perioada cât a lucrat la Abatorul din orașul Piatra Neamț (1905–1919), a făcut observații și a publicat lucrări referitoare la: unele procese tumorale sau boli parazitare întâlnite la vacă: *Limfosarcom primitiv al timusului cu metastază la organele genitale*; două cazuri de hematurie; adenocarcinomatoza la bou; un caz de epilepsie la vacă etc., a evidențiat cisticercul de *Taenia saginata* în carnea vitelor tăiate în abator. La găină a descries un caz de *Sarcom globocelular generalizat*. La pisică a evidențiat și a publicat câteva lucrări în care semnalează *Trichinella spiralis*. La porc semnalează *Gnathostoma hispidum* şi *Spiroptera sexalata*. La unele specii de pești, în special la plătică și la biban semnalează larva de *Diphyllobothrium latum*. În anul 1909, când era oarecum cunoscut prin lucrările sale atât în țară, cât şi în străinătate, apare în activitatea prof. Ciurea un fapt care îi va determina preocupările de cercetare pentru aproape toată viața. Este vorba de un crap foarte mare, găsit în piața oraşului Piatra Neamț şi care prezenta pe toată suprafața corpului şi mai ales pe cap o serie de formațiuni ca nişte perle. Este vorba de *Neodiplostomum perlatum* – Ciurea (1910). Odată cu cercetarea lui *Neodiplostomum perlatum,* Ion Ciurea începe studiul trematodelor în evoluția cărora intervine, drept gazdă definitivă sau intermediară, peștele, într-un stadiu sau altul de dezvoltare. La Piatra Neamț, strânge un material extrem de bogat pe care îl clasează, atât cât are posibilitatea, în țară. În septembrie 1910, pleacă în Germania, unde studiază la Berlin şi Königsberg, până în anul 1912; în cei aproape doi ani de studii în Germania, a lucrat la profesorul Robert von Östertag (1864–1940), la Berlin, în problema inspecției cărnurilor şi apoi la profesorul Max Braun (1850–1930), în problema parazitozelor la om şi animale. Profesorul Östertag a apreciat în mod deosebit activitatea și cercetările făcute de Ion Ciurea, referitor la helminții peştilor, după cum şi la formele larvare ce trec de la peşte la om şi animale, au servit profesorului Östertag la întocmirea

tratatului său de inspecția alimentelor, în a cărui prefață scrie: „*Am completat capitolele referitoare la patologia peştilor cu ceea ce a stabilit în lucrările sale atât de valoroase elevul meu, Ion Ciurea*". Faptul că a audiat cursurile profesorului Max Braun şi a colaborat cu acesta, a influențat mult modul de cercetare al viitorului profesor Ciurea, care, cel puțin pentru țara noastră, este primul care trece la lucrări de experimentare; el reproduce diferiți helminți şi determină gazdele intermediare pentru multe trematode. În anul 1919 se înființează la Școala Superioară de Medicină Veterinară din București, catedra de Parazitologie şi Inspecția alimentelor, cu post de conferențiar, ce urma să se ocupe prin concurs, la care reuşeşte Ion Ciurea. Cu toate că învățământul medicinei veterinare avea atunci o vechime de peste 50 de ani, totuşi nu fusese numit niciodată un specialist în parazitologie. În această a doua etapă a activității sale, Ion Ciurea, devenit profesor titular de Parazitologie şi Inspecția alimentelor din anul 1922, depune o dublă activitate foarte intensă. Începând cu anul 1921, Şcoala Superioară de Medicină Veterinară se transformă în Facultatea de Medicină Veterinară, fiind încorporată în Universitatea Bucureşti. În instituțiile de învățământ superior şi de cercetare ştiințifică din țara noastră, precum şi la Facultatea de Medicină Veterinară din Bucureşti, au existat cercetări de parazitologie începând cu anul 1889, dar aproape toate în jurul babesiozelor şi apoi a durinei; cercetări efectuate după planuri sistematice, urmărind o înlănțuire ştiințifică, nu au fost. Începând cu anul 1919, profesorul Ciurea întemeiază în Facultatea de Medicină Veterinară nu numai Catedra de Parazitologie şi Inspecția alimentelor, ci şi primul Laborator de cercetari experimentale pentru studiul viermilor (a trematodelor în special), care în stare larvară se găsesc la peşti, iar în stare adultă la om, mamifere şi păsări. Toate cercetările sale s-au bazat pe observațiile privind infestațiile naturale, cât şi pe cele experimentale. Metoda experimentării, introdusă la studiul trematodelor, a avut o importanță covârşitoare pentru cercetare în general și în special a cunoașterii ciclului biologic al acestor helminți (Fig. nr. 17).

Aprofundarea studiului peştilor ce sunt gazde intermediare pentru trematode, îl consacră în lumea cercetătorilor şi-l face cunoscut celor care se ocupau cu diferite aspecte ale pisciculturii. Era atunci epoca în care figura marelui savant Grigore Antipa domina problemele economice pescăreşti, şi nu numai, din țara noastră. La această muncă de o deosebită importanță economică, socială şi sanitară, este chemat profesorul Ion Ciurea, pentru a-şi da aportul ca cercetător de marcă. Ca membru

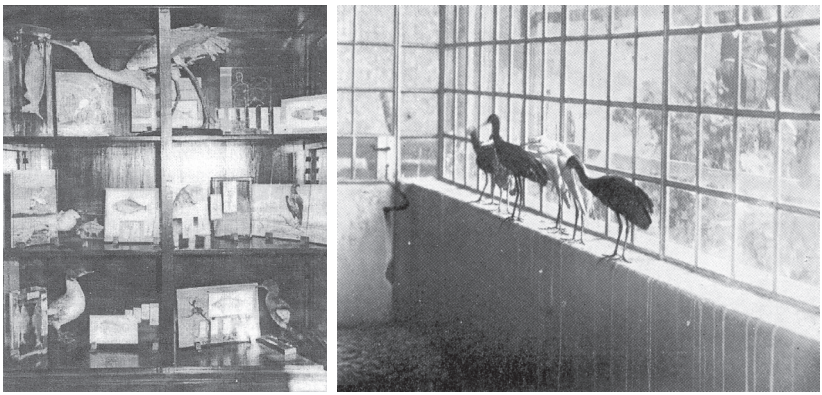

Fig. nr. 17 – Laboratorul de Parazitologie. Vedere din interiorul Secției de păsări acvatice (fondat de I. Ciurea, după anul 1919)

în Consiliul de Administrație al pescăriilor statului a fost consilier ştiințific (1929–1931), Ciurea Ion s-a aplecat asupra studiului infestării cu trematode prin consumarea de peşte din bălțile şi Delta Dunării sau din lagunele Mării Negre. Ion Ciurea ia parte la multe cercetări făcute în Delta Dunării, organizate de Pescăriile statului. Posibilitatea de experimentare se măreşte foarte mult şi, în acelaşi timp, şi speciile de trematode descrise. În laboratorul de Parazitologie de la Facultatea de Medicină Veterinară au rămas câteva piese microscopice cu cestode şi trematode de la Profesorul Ciurea, excepțional de bine lucrate. Aceasta afirmație este pertinentă deoarece unele preparate, mai ales cu trematode, erau încă excepțional de frumoase după zeci de ani de la prelucrare. În laboratorul Catedrei de Parazitologie se găsesc colecții de material ştiințific rezultat din activitatea celor care au lucrat la această catedră. Amintim câteva din aceste unicate ştiințifice: – preparate macroscopice şi microscopice ale Profesorului Ciurea referitoare la: larve de *Botriocephalus latus*, nimfe şi adulți de *Simulium columbacenze*, peşti cu larve sau adult de trematode din familia Heterophilidae şi Echinostomidae, crap cu *Holostomum perlatum*, unicat internațional. Preparate microscopice cu trematode colorate, larve de viermi paraziți la om şi păsări ihtiofage. Ciclurile de cercetări referitoare la familiile: *Heterophydae, Strigeidae, Opistorchidae, Paramphistomidae* etc, sunt cunoscute în toată lumeaÎn anul 1912, Katsurada publică o lucrare în care descrie pe *Metagonimus yokogawai,* pe care, tot în anul 1912, îl descrie şi

Ion Ciurea, sub denumirea de *Metagonimus romanicus.* Lucrările publicate, una la Tokio şi alta la Berlin, apar la intervale de o lună una de alta, prima însă a apărut a savantului japonez, ca atare denumirea de M. romanicus a rămas în sinonimie. Este solicitat de numeroşi profesori din Europa şi Asia pentru consultări în diverse probleme de parazitologie. A fost autorul a sute de lucrări de specialitate, a colaborat şi a făcut schimb de publicații, de preparate şi de lucrări ştiințifice cu diferiți biologi şi parazitologi din lume, contemporani cu el. În anul 1922 este ales membru al Societății de Helmintologie din Washington. Literatura de specialitate citează în sute de locuri lucrările profesorului Ciurea, iar alți parazitologi străini au denumit diferiți paraziți, descrişi ulterior, cu numele savantului român, astfel:

– Academicianul Konstantin Ivanovich Scriabin (Fig. nr. 18) denumeşte un trematod genul *Ciureana,* specia *quinquangularis;*

– Isaitcikob descrie şi denumeşte *Ciureana cryptocotyloides;*

– Witemberg dă numele de *Desciogonimus Ciureana* etc. Profesorul Ion Ciurea, în cei peste 20 de ani cît a condus Catedra înființată de el, a fost apreciat atât în țară, cât şi în străinătate.

Fig. nr. 18 – Vizita renumitului helmintolog rus Acad. Konstantin Ivanovich Scriabin (1878–1972) la Facultatea de Medicină Veterinară din Bucureşti, în față cu pălărie neagră Prof. dr. Lascăr Buruiană; în spate la umăr Prof. Niculescu Alexandru, ultimul rând Prof. dr. Traian Lungu, în stânga lui Prof.dr. Milla Constantin, în fața lor cu ochelari Acad. Prof. Ilie Popovici, alături Prof. dr. Vlăduțiu Octavian

Ion Ciurea, medic veterinar, parazitolog, a fost membru al unor academii și societăți științifice precum:

– membru corespondent al Academiei Române din 06 iunie 1927;

– membru al Academiei de Medicină din România (corespondent 1929, titular 1935);

– membru al Societății de Helmintologie din Washington (1922);

– membru permanent în Comitetul Internațional de Parazitologie, ales la Congresul de la Padova (1930);

– preşedinte al Societății de Biologie din Paris, filiala Bucureşti; – membru titular al Academiei Naturaliștilor „Leopold Carolina" din Halle (din 1939), în locul rămas vacant prin decesul prof. Gh. Marinescu (Fig. nr. 19);

– membru al Societății Regale Române de Geografie; – membru al Societății de Medicină Veterinară;

– membru în comitetul Asociației Generale a Medicilor Veterinari din România;

– membru al Societății de Ştiințe din România; – membru al Societății Naturaliştilor.

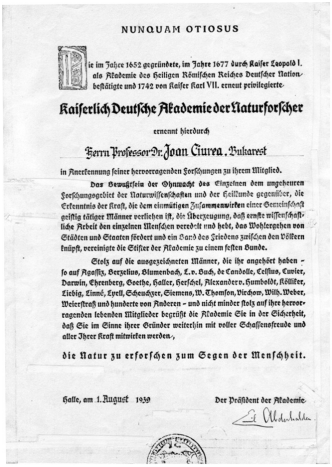

NUNQUAM OTIOSUS

Die im Jahre 1652 gegründete, im Jahre 1677 durch Kaiser Leopold I. als Akademie des Heiligen Römischen Reiches Deutscher Nation bestätigte und 1742 von Kaiser Karl VII. erneut privilegierte

Kaiserlich Deutsche Akademie der Naturforscher

ernennt hierdurch

Herrn Professor Dr. Joan Ciurea, Bukarest

in Anerkennung seiner hervorragenden Forschungen zu ihrem Mitglied.

Das Bewußtsein der Ohnmacht des Einzelnen dem ungeheuren Forschungsgebiet der Naturwissenschaften und der Heilkunde gegenüber, die Erkenntnis der Kraft, die dem einmütigen Zusammenwirken einer Gemeinschaft geistig tätiger Männer verliehen ist, die Überzeugung, daß auch wissenschaftliche Arbeit den einzelnen Menschen veredelt und hebt, das Wohlergehen von Städten und Staaten fördert und ein Band des Friedens zwischen den Völkern knüpft, vereinigte die Stifter der Akademie zu einem festen Bunde.

Stolz auf die ausgezeichneten Männer, die ihr angehört haben – so auf Agassiz, Gerstäcker, Blumenbach, L.v. Buch, de Candolle, Cestius, Cuvier, Darwin, Ehrenberg, Goethe, Haller, Kerckhof, Alexander Humboldt, Klöcker, Liebig, Linné, Lyell, Schauchzer, Siemens, W. Thomson, Virchow, Wild, Weber, Weierstraß und hunderte von Anderen – und nicht minder stolz auf ihre hervorragenden lebenden Mitglieder begrüßt die Akademie Sie in der Gewißheit, daß Sie im Sinne ihrer Gründer weiterhin mit voller Schaffensfreude und aller Ihrer Kraft mitwirken werden,

die Natur zu erforschen zum Segen der Menschheit.

Halle, am 1. August 1939 — Der Präsident der Akademie

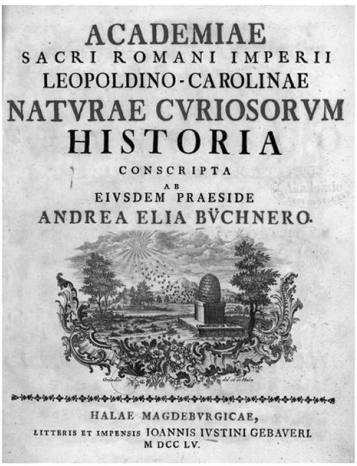

ACADEMIAE
SACRI ROMANI IMPERII
LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
HISTORIA
CONSCRIPTA
AB
EIVSDEM PRAESIDE
ANDREA ELIA BVCHNERO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS ET IMPENSIS IOANNIS IVSTINI GEBAVERI
M DCC LV.

Fig. nr. 19 – Diploma de membru titular al Academiei Naturaliștilor „Leopold Carolina" din Halle (din 1939)

La data de 01 Octombrie 1943 prin Decizia nr. 61.512/1943 emisă la data de 01 aprilie 1943, de către Ministerul Culturii Naționale şi al Cultelor,

Direcțiunea Învățământului Superior, profesorul Ion Ciurea este pus în retragere din oficiu, pentru limită de vârstă spre a-şi regula drepturile de pensie, în conformitate cu dispozițiunile art. 89 din Legea de organizare a Învățământului Superior. Ministrul îi aduce mulțumiri pentru îndelungata activitate didactică şi ştiințifică depusă în interesul învățământului superior. Subminat de o boală necruțătoare, care-l împiedică să mai lucreze, se stinge din viață în ziua de 20 martie 1944. Profesorul Ph. Nicolae Leon (1862–1931) fondatorul parazitologiei româneşti, titularul Catedrei de la Facultatea de Medicină a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, în amintirile sale arăta despre savantul Ion Ciurea: „*Subliniez curajul care l-a avut, ca singur, de acolo din orăşelul de provincie (Piatra Neamț n.n.), să se facă cunoscut prin cercetările sale. Iar nouă tuturor astăzi* – ne spune cum a fost şi ce a devenit Ion Ciurea: „*...fără laborator, fără bibliotecă, a produs nenumărate lucrări de Parazitologie". Profesorul Ion Ciurea s-a consumat ca o făclie pentru progresul ştiinței* (Cinstirea marilor personalități. Anul XI, Nr. 60, mai-iunie 2004. Redacția). Pentru cinstirea memoriei şi ca un omagiu adus personalității unuia dintre distinşii descendenți ai cunoscutei familii fălticenene Ciurea, la data de 15 septembrie 1986, a avut loc deschiderea oficială a Şcolii Generale nr. 6 din Fălticeni, strada 13 Decembrie nr. 13, care începând din data de 04 iunie 2004, a primit numele academicianului Ion Ciurea. Şcoala Gimnazială „Ion Ciurea" din orașul Fălticeni urmăreşte promovarea unui învățământ de calitate, modern şi creativ, bazat pe experiență, valori şi performanță într-un parteneriat real şcoală-părinți-comunitate.

Familia profesorului Ion Ciurea a avut un băiat, Constantin, care a urmat Liceul Sfântul

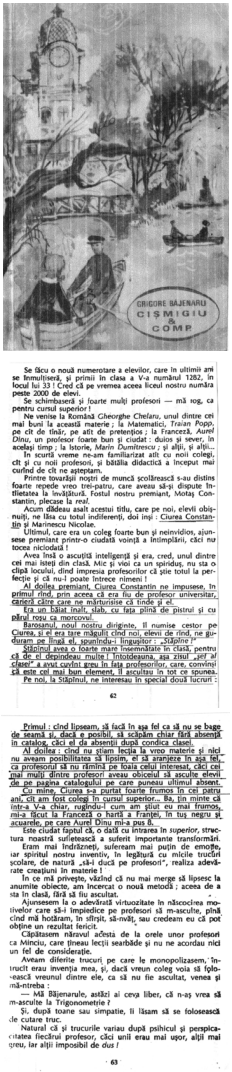
GRIGORE BĂJENARU
CIŞMIGIU
&
COMP

Se făcu o nouă numerotare a elevilor, care în ultimii ani se înmulțiseră, şi primii în clasa a V-a românul 182, în locul lui 33 ! Cred că pe vremea aceea liceul nostru număra peste 2000 de elevi.

Se schimbaseră şi foarte mulți profesori — mă rog, ca pentru cursul superior !

Ne venise la Română *Gheorghe Chelaru*, unul dintre cei mai buni la această materie ; la Matematici, *Traian Popp*, pe cît de tînăr, pe atît de pretenție ; la Franceză, *Aurel Dinu*, un profesor foarte bun şi ciudat : dulce şi sever, în acelaşi timp ; la Istorie, *Marin Dumitrescu* ; şi alții, şi alții...

În scurtă vreme ne-am familiarizat atît cu noii colegi, cît şi cu noii profesori, şi bătălia didactică a început mai curînd de cît ne aşteptam.

Printre tovarăşii noştri de muncă şcolărească s-au distins foarte repede vreo trei-patru, care aveau să-şi dispute întîietatea la învățătură. Fostul nostru premiant, Moțaş Constantin, plecase la *rezi*.

Acum dădeau asalt acestui titlu, care pe noi, elevi obişnuiți, ne lăsa cu totul indiferenți, doi inşi : Ciurea Constantin şi Marinescu Nicolae.

Ultimul, care era un coleg foarte bun şi neinvidios, ajunsese premiant printr-o ciudată voință a întîmplării, căci nu locea nicicodată !

Avea însă o ascuțită inteligență şi era, cred, unul dintre cei mai isteți din clasă. Mic şi viu ca un spiriduş, nu sta o clipă locului, dînd impresia profesorilor că ştie totul la perfecțiu şi că nu-i poate întrece nimeni !

Al doilea premiant, Ciurea Constantin ne impusese, în primul rînd, prin aceea că era fiu de profesor universitar, dar şi către care ne mărturisise că tînde şi el.

Era un băiat înalt, slab, cu fața plină de pistrui şi cu părul roşu ca morcovul.

Bărosanul, noul nostru diriginte, îl numise cestor pe Ciurea, şi el era tare mîndru cînd noi, elevii de rînd, ne judeam pe linga el, spunîndu-i linguşitor : „Stăpîne ?"

Stăpînul avea o foarte mare însemnătate în clasă, pentru că de el depindeau multe ! Înțelegeam, aşa zisul „şef al clasei" a avut cuvînt greu în fața profesorilor, care, convinşi că este cel mai bun element, îl ascultau în tot ce spunea.

Pe noi, la Stăpînul, ne interesau în special două lucruri :

62

Primul : cînd lipseam, să facă în aşa fel ca să nu se bage de seamă şi, dacă e posibil, să scăpăm chiar fără absență în catalog, căci el da absenții după cordeca clasei.

Al doilea : cînd nu ştiam lecția la vreo materie şi nici nu aveam posibilitatea să lipsim, el să aranjeze în aşa fel, ca profesorul să nu rămînă pe foaia catalogului, căci cei mai mulți dintre profesori aveau obiceiul să asculte elevii de pe pagina catalogului pe care puneau ultimul absent.

Cu mine, Ciurea s-a purtat foarte frumos în cei patru ani, cît am fost colegi în cursul superior... Ba, îmi mint că între a V-a chiar, rugîndu-l cum am ştiut eu mai frumos, mi-a făcut la Franceză o hartă a Franței, în linii mereț şi acuarele, pe care Aurel Dinu mi-a pus 8.

Este ciudat faptul că, o dată cu intrarea în superior, structura noastră sufletească a suferit importante transformări.

Eram mai îndrăzneți, sufeream mai puțin de emoție, iar spiritul nostru inventiv, în legătură cu micile trucuri şcolare, de natură „să-l ducă pe profesor", realiza adevărate creațiuni în materie !

În ce mă priveşte, văzînd că nu mai merge să lipsesc la anumite obiecte, am încercat o nouă metodă ; aceea de a sta în clasă, fără să fiu ascultat.

Ajunsesem la o adevărată virtuozitate în născocirea mijloacelor care să-l împiedice pe profesori să m-asculte, pînă cînd mă hotăram, în sfîrşit, să-nvăț, sau credeam eu că pot obține un rezultat fericit.

Căpătasem năravul acesta de la orele unor profesori ca Mîrciu, care țineau lecții searbăde şi nu ne acordau nici un fel de considerație.

Aveam diferite trucuri pe care le monopolizasem, înțelegînd că invenția mea, şi, dacă vreun coleg voia să fie-şească vreunul dintre ele, ca să nu fie ascultat, venea şi mă-ntreba :

— Mă Băjenarule, astăzi ai ceva liber, că n-aş vrea să m-ascult la Trigonometrie ?

Şi, după toarne sau simpatie, îi lăsam să se folosească de cutare truc.

Natural că şi trucurile variau după psihicul şi perspicacitatea fiecărui profesor, căci unii erau mai uşor, alții mai greu, iar alții imposibil de *dus !*

63

Fig. nr. 20 – Cartea lui Grigore Băjenaru, *Cişmigiu & comp* în care sunt descrise preocupările şcolare şi cele extraşcolare ale liceenilor din al doilea deceniu al secolului XX.

Sava din București, așa cum apare în cartea lui Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & comp* (Fig. nr. 20).

După absolvirea Liceului Sfântul Sava, a urmat Facultatea de Medicină, apoi a fost angajat începând cu data de 01 ianuarie 1923, pe post de preparator la Laboratorul de Parazitologie și Inspecția Sanitară a alimentelor din cadrul Facultății de Medicină Veterinară din București, unde director era tatăl său, Profesorul Ion Ciurea (Fig. nr. 21).

După decesul profesorului Ion Ciurea, la data de 20 martie 1944, fiul dău dr. Ciurea Constantin, s-a transferat la Institutul „Cantacuzino", la laboratorul nou înființat de Microscopie electronică.

ANUARUL
UNIVERSITĂȚII
DIN
BUCUREȘTI
Avec supplément en français (Listes du corps enseignant et des publications périodiques de l'Université).
1934—1935

157

19. *Eugen Lăstriciu:* Contribuțiuni la studiul sufixiei experimentale acute la câine. Teză Nr. 475, 1935.

Laboratorul de Fiziologie Comparată

Director: G. V. Nichita.
Șef de lucrări: Dr. N. Tuschak, dela 1 ianuarie 1931.
Asistent: Dr. Ilie Popescu, dela 1 Mai 1932.
Asistent bineoel: Dr. G. Ițiimescu, dela 1 Octombrie 1932.

9. Catedra de Patologie cu clinică obstetricală și Patologie cu clinică bovină.

Profesor: M. A. Fălcoianu, născut în Pungești, jud. Vaslui, în Februarie 1884.
Șef de lucrări: Hubert Dagonfski, dela 1 Iulie 1928.

10. Catedra de Parazitologie și Inspecția Sanitară a alimentelor și Conferința de Zoologie.

Profesor: I. Ciurea, numit în Aprilie 1922, născut în Fălticeni la 20 Aprilie 1879.
Conferențiar: G. Dinulescu, însărcinat provizoriu la 1 Noembrie 1933.

Laboratorul de Parazitologie și Inspecția Sanitară a alimentelor.

Director: I. Ciurea,
Asistent: G. Dinulescu, dela 15 Octombrie 1929.
Preparator: Const. I. Ciurea, dela 1 Ianuarie 1928.

LUCRARI PUBLICATE

I. Ciurea, Theodor Manod și G. Dinulescu. Presence d'un cinipede operculé sur un poisson dulcaquicole européen. Bulletin de l'Institut Oceanographique Nr. 615, 1933.
L. Urechet. Trichinella spiralis în mușcarâ la porc. Teza București 1934.
R. Rosu. Frecvența Cisticercului celulosae în ochi și organe anexe. Teză. București 1934.
I. Vornicu. Frecvența chistilor hidatici la Porcinele și Taviriele tăiate în Abatorul București. Teză Buc. 1935.
V. Taloș. Frecvența Trichinellei spiralis în musculatură la câinii vagabonzi din București. Teză Buc. 1935.
Tr. Aoramncea. Opistorchidele la câinii vagabonzi din București. Teză Buc. 1935.
I. Poenaru. Frecvența Dirofilariei repens la câinii vagabonzi în București. Teză, Buc. 1935.

Fig. nr. 21 – Anuarul Universității din București, pe anul 1934–1935, Laboratorul de Parazitologie și Inspecția Sanitară a alimentelor din cadrul Facultății de Medicină Veterinară din București, unde director este profesorul Ion Ciurea.

Bibliografie:

[1] Antipa, Gr., *Fauna ichtiologică a României*, 1909, Bucureşti, X + p. 294
[2] Antipa, Gr., *Pescăria şi pescuitul în România*, Bucureşti, 1916, XX + p. 794
[3] Antipa, Gr., *Marea Neagră*, vol.I, Oceanografia, biochimia şi biologia generală a Mării Negre. Academia Română, 1941, Publicațiile fondului Vasile Adamachi, Bucureşti, 10 (55), 1–314
[4] Băcescu, M., *Grigore Antipa 1867–1944*. Anniversaires de l'UNESCO. Commission Nationale de la République Socialiste de Roumanie pour l'UNESCO, Bucureşti, 1967

[5] Bălan, Şt. şi colalab., *Dicţionar chronologic al ştiinţei şi tehnicii universale*, Bucureşti,1979.
[6] Bălan, Şt. şi colalab., *Istoria ştiinţei şi tehnicii în România*-date cronologice, Bucureşti, 1985.
[7] Bănărescu, P., *Fauna Republicii Populare Române*. Vol. XIII: Pisces – Osteichtyes (Pești ganoizi și ososi). București. Editura Academiei Republicii Populare România, 1964.
[8] Botnariuc, N., *Din istoria biologiei generale*, Bucureşti, Bucureşti, 1961.
[9] Brătescu, Gh., *Dicționar cronologic de medicină şi farmacie*, Bucureşti, 1975.
[10] Cărăușu, S. I., *Tratat de ichtiologie*. Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1952, 804 p.
[11] Ciurea, I., *Larvele de Diphyllobolhrium latum* (L) *la peştii din bălțile Dunării*, Libr. Socec & Comp. şi C. Sfetea (Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, S-r I. St. Rasidescu) 1913, 7 p., Extras din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXXV, Mem. secț. ştiințifice, nr. 16, p. 125–131.
[12] Ciurea, I., *Recherches sur la source d'infection de l'homme et des animaux par les distomes de la famille des Opisthorchiidés*, (Inst. d'Arts Graphiques Carol Göbl, S-r Ion St. Rasidescu), 1914. p. 201–205. Bulletin de la section Scientifique de l'Académie Roumaine. II-éme nr. 7, année 1914.
[13] Ciurea, I., *Über einige neue Distomen aus dem Darm unserer Haustiere und das Pelikans für welche die Fische ale Infectionsquelle zu betrachten sind*; Ztschr. f. Infectionskr. d. Haustiere, XVI, 445–458, fig. 1–3 dans texte, Pl I, 1915.
[14] Ciurea, I., *Über einige neue Distomen aus dem Darm unserer Haustiere und das Pelikans für welche die Fische unsw*; Ztschr. f. Infectionskr. d.Haustiere, XVII, 108–112, fig. 1–4 dans texte, 1915.
[15] Ciurea, I., *Sur une nouvelle Proalaria et son metacercaire*; Bul. Acad. Roum, nr. 9–10, Bucharest, 1928.
[16] Ciurea, I., *Rossicotrema donicum Skrj et Lintrop et sa metacercaire*; Archive Romaine de Pathologie expérimentale et Microbiologique, T I, nr. 4, p. 531–539, Bucharest, 1928.
[17] Ciurea, I., *Contribution a l'étude morphologique et biologique de quelque Strigeides des oiseaux ichtyophages de la faune de Roumanie*, Archive Romaine de Pathologie expérimentale et Microbiologique, T 3, nr. 3, pag. 277–323, Bucharest, 1930.
[18] Ciurea, I., *Les poissons de la M. Noire comme source d'infestation par les trematodes de la famille des Heterophides et des Echinostomides*, Archive Romaine de Pathologie expérimentale et Microbiologique, T 4, nr. 3–4, Bucharest, 1931.
[19] Ciurea, I., *Sur une infestation massive des poissons rapaces du lac Greaca par les larves d'Eustrongylides excisus Jägerkioldi (1899),* Gr. Antipa Hommage à son oeuvre, p. 1–14, Bucharest, 1938.

[20] Ciurea, I., *Heterophiidele faunei parazitare din România*, Pagini Alese din Operele înaintaşilor ştiinţelor agricole, I.A.N.B., p. 172–192, Bucureşti, 1955. Traducerea articolului original publicat în anulu 1924: Ciurea, I., *Heterophydes de la faune parasitaire de Roumanie*; Parasitology, vol. 16 (1), p. 1–21, London, 1924

[21] Codreanu, R., *Istoria Ştiinţelor în România. Biologia*. Editura Academiei Republicii Socialiste România. Bucureşti, 1975.

[22] Curcă, D., *Personalităţi marcante ale medicinii veterinare din Bucovina, membri ai Academiei române (III). Profesor dr. Ion Ciurea (1878–1944), membru corespondent al Academiei Române*, STUDII ŞI COMUNICĂRI / DIS, vol. IX, 2016, p. 227–249

[23] Curcă, D., V. Andronie, Ioana Cristina Andronie – *The first Romanian ichthyopathologist professor ION CIUREA (1878–1944)*. 32nd International Congress on the History of Veterinary Medicine, Oslo, Norway, August 15–19, 2001, Abstract p. 37

[24] Giurescu, C. C., *Istoria pescuitului şi a pisciculturii în România*. Vol. I. Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii pescuitului, 1896. Editura Academiei R. P. Române, 1964

[25] Giurescu, C. C., *Contribuţii la istoria ştiinţei şi tehnicii româneşti*, Bucureşti,1973.

[26] Iorga, N., *Medici şi medicina în trecutul românesc*, Tipografia „Cultura Neamului Românesc", Bucureşti, 1919, 1921.

[27] Lustun, L., Rădulescu I., Voican V., *Dicţionar piscicol*. Editura Ceres. Bucureşti, 1978.

[28] Marinescu, Al., Ionescu A., *Le Muséum d'Histoire Naturelle de Bucarest (1834–1984) – Aperçu chronologique*. Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa", 1985, 27, p. 373–417.

[29] Milcu, M., Şt., *Istoria Ştiinţelor în România. MEDICINA*. 1980, Academia Română, CRIFST.

[30] Motaş, C., *Grigore Antipa,* în *Figuri de naturalişti*, 1960, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, p. 243–288

[31] Motaş, C., *Din Istoria învăţământului din România*, cap. Învăţământ în secolul al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea. Editura Didactică şi pedagogic, Bucureşti, 1971, p. 1–479

[32] Murariu, D., *Ggigore Antipa şi Emil Racoviţă – colegi, prieteni şi proeminente personalităţi ale ştiinţei româneşti şi mondiale*, STUDII ŞI COMUNICĂRI/DIS, vol. IV, 2011, p. 63–79.

[33] Negrea, Şt., *Pe urmele lui Grigore Antipa*, Editura Sport-Turism, Bucure;ti, 263 p., 1990.

[34] Negrea, Şt., Oriana Irimia Hurdugan, *Aspecte ale istoriei biologiei româneşti de la origini până în present*, NOEMA, vol. X, 2011, p.239–352.

[35] Pojoga, I., *Piscicultura*. Ediția a 2-a. Editura Agro-Silvică, București 1959.
[36] Stăncioiu, S., *Curs de ihtiologie sistematică*, Galați, 1987.
[37] Vasiliu, G. D., *Peștii apelor noastre*, Editura Științifică, București, 1959.
[38] Vătămanu, N., Brătescu Gh., *O istorie a medicinii*, Editura Albatros, 1975.
[39] Vespremeanu-Stroe, A., Luminița Preoteasa,Tătui Fl., *Oceanografie fizică*. Ars Docendi, Universitatea Bucureşti, 2014, p. 17–19.
[40] Tomescu, V., Gavrilă, M. I., *Momente și personalități din trecutul științei veterinare mondiale (Interferențe cu medicina umană)*, Editura Ceres, București, 1983.